

Remissvar
2019-03-07

En arvsfond i takt med tiden

Betänkande av 2017 års arvsfondutredning (SOU 2018:70)

Inledning

LSU tackar för möjligheten att inkomma med remissvar kring betänkandet från 2017 års arvsfondsutredning. LSU har även haft möjligheten att delta med en expert i utredningskommittén och är i stora drag positiva till förslagen i betänkandet. Vi har fokuserat våra synpunkter på förslagen under kapitel 7 *Kriterier för stöd*.

Sammanfattning av våra synpunkter

I grunden är det rimligt med demokratikrav i statlig bidragsgivning. Även om det finns lite som tyder på att problemet i fråga är särskilt utbrett är det en tydlig signal och en sund princip.

Exakt hur kriteriet påverkar sökande organisationer avgörs inte främst av hur det utformas, utan hur tillämpningen regleras. Det gäller delar som vilken dialog som förs mellan finansiär och sökande organisation, vilka åtgärder som förväntas och vilket tidsspann de ska rymmas inom. I stort tycker vi att betänkandet har balanserat dessa frågor väl men fokus för våra kommentarer har varit att ge ytterligare vikt till vissa av svårigheterna som kan uppstå.

En särskilt viktig del att beakta är civilsamhällets förutsättningar och särart. Många organisationer arbetar med små resurser och långa, tröga processer. Krav på insyn i samarbetsorganisationer, snabba beslut eller uttalanden behöver därför ställas med viss försiktighet. Vidare är civilsamhället en arena för mångfald av åsikter och en länk mellan det offentliga och personer samt rörelser långt från makten i både ekonomisk, organisatorisk och ideologisk bemärkelse. Just funktionen som länk och röstbärare för demokratiska ideal är ett värde som riskerar att gå förlorat om ett kriterium formuleras eller kommuniceras på fel sätt.

Utredningens förslag

7.3 Kriterier för stöd

Förslag: Stöd ur Allmänna arvsfonden ska få lämnas till verksamhet
– som är utvecklande för någon av fondens målgrupper,
– där målgruppen deltar i planeringen och genomförandet, och
– som har förutsättningar att överleva efter det att stödet ur fonden har upphört.

Stöd ska också få lämnas till anläggningar, lokaler och utrustning, om de ska användas för verksamhet som uppfyller de angivna kriterierna. Det bör av lag uttryckligen framgå att stöd inte ska få lämnas till en organisations löpande verksamhet.

LSU:s kommentar

LSU är positiv till förändringen från formuleringen *nyskapande och utvecklande verksamheter* till *utvecklande verksamheter*. Utredningen resonerar klokt kring de tidigare otydligheter som kravet på nyskapande verksamhet inneburit för de sökande organisationerna. Vi vill också framhålla vikten av att detta i sig inte bör läsas som lägre krav på kvalitet i verksamheten, utan tvärtom innebära att fler positiva verksamheter söker stöd ur fonden, och att färre lägger till onaturliga, upplevt nyskapande, moment för i syfte att öka chansen att få stöd, snarare än att stärka verksamhetens syfte.

LSU är fortsatt positiva till kravet på att målgruppen ska vara delaktig i planering och genomförande. Här bidrar barn- och ungdomsorganisationer med ett omistligt värde till civilsamhället. Det finns tillfällen där ålder eller funktionalitet hindrar delaktighet på ett sätt som innebär att lägre krav kan vara rimliga (sid 38). Dessa fall måste dock förbli undantag och inte sänka kraven på deltagande generellt. Vidare bör barn- och ungdomsorganisationer vara en naturlig del för sökande organisationer som inte utgörs av målgruppen i deras kontakt med barn och unga. Praxis bör vara att sådana sökande organisationer inte bara bör redovisa hur de samlat in synpunkter från målgruppen, utan även hur de förhållit sig till relevanta barn- och ungdomsorganisationer i den mån sådana finns.

7.4 Ett demokrativillkor för fondens bidragsgivning

LSU är i grunden positivt inställda till ett demokratikriterium i statlig bidragsgivning och har tidigare förespråkat ett sådant i statsbidragen för barn- och ungdomsorganisationer.

7.4.2 Föreslaget demokrativillkor

Förslag: Stöd ska inte få lämnas till en organisation som främjar, uppmanar till eller försvarar terrorism eller som i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter.

LSU:s kommentar:

Vi ser positivt på ett allmänt hållet kriterium med fokus på mänskliga rättigheter och terrorism. Vi delar utredningens beskrivning av problematiken med ett mer detaljerat kriterium med tydligt utpekade överträdelser. Ett sådant riskerar att bli för trubbigt och slå mot demokratiska verksamheter samtidigt som det kan missa när verksamhet faktiskt bryter mot demokratikriteriet.

Det är viktigt att framhålla att ett allmänt hållet kriterium ställer högre krav på kommunikation och rättsäkerhet i prövningen och uppföljningen gentemot de sökande organisationerna. Väldigt få organisationer, om ens någon, skulle själva säga att de inte respekterar mänskliga rättigheter eller uppmanar till terrorism vilket ställer vissa krav på att tänkbara gränsfall kommuniceras tydligt och tidigt.

7.4.3 Organisationers ansvar för företrädares agerande

Förslag: Om en företrädare för en organisation försvarar, uppmanar till eller främjar terrorism eller i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter får stöd ändå lämnas till organisationen under förutsättning att denna

- 1. genast vidtar de åtgärder som behövs för att säkerställa att agerandet inte upprepas, och*
- 2. har vidtagit rimliga åtgärder för att försäkra sig om att företrädaren var lämplig för sitt uppdrag.*

LSU:s kommentar:

LSU anser att förslaget i sig innebär ett rimligt krav på en organisations agerande i förhållande till sina företrädare. Samtidigt är det viktigt att kravet tillämpas på ett sätt som

visar tilltro till idéburna organisationers egna verktyg för att slå vakt om mänskliga rättigheter, såsom intern debatt, styrelsesammanträden och årsmöten. När en vald företrädare förbrukar sitt förtroende genom att agera i strid med mänskliga rättigheter bör det främsta verktyget vara att denne avsätts av samma forum som gjort tillsättningen. Poängen med att bestraffa organisationer för företrädares agerande är att dessa förväntas agera i linje med organisationens intresse och därmed kan anses symbolisera värderingarna och verksamheten. Därför är det viktigt att invänta organisationens agerande, dels för att ge den chansen att visa sin goda vilja, men också för att möjliggöra det motsatta: Om organisationen har haft kännedom om agerandet och valt att ge företrädaren fortsatt förtroende genom till exempel ett omval blir det tydligt att agerandet i viss utsträckning återspeglar organisationens värderingar. Om organisationer avkrävs för snabbt agerande finns det en risk att det är Allmänna arvsfonden snarare än medlemmarna som utkräver ansvar från ledningen och att det därmed aldrig framgår hur stort problemet egentligen är.

Risken med ett för snabbt agerande i förhållande till organisationers egen process är alltså tvådelad. Dels riskerar det att slå orättvist mot en i grunden demokratisk aktör, men dessutom kan framtvingande åtgärder, till exempel ett avståndstagande från organisationens styrelse, göra att en organisation framstår som mer demokratisk än den är eftersom den anpassar sitt agerande efter utomstående krav, snarare än en intern demokratisk opinion.

7.4.4 Samarbetsorganisationer

Förslag: Stöd får lämnas till en organisation vars samarbetsorganisationer eller företrädare för en sådan organisation har agerat i strid med demokrativillkoret under förutsättning att organisationen genast tar avstånd från agerandet, eller om agerandet har varit allvarligt, avbryter samarbetet

LSU:s kommentar

LSU vill framhålla vikten av att civilsamhällets förutsättningar och särart tas i beaktande när samarbeten mellan organisationer bedöms. I tillämpning av villkoret 7.4.4 är det av största vikt att demokratiska organisationer inte straffas av att framföra motbudskap i dialoger där

antidemokratiska uttalanden framförs. Exakt vad som utgör ett samarbete mellan två organisationer är inte självklart och olika typer av samarbeten innebär olika beroendeställningar.

Demokratiska organisationer som delar sammanhang med organisationer som inte fullt ut respekterar mänskliga rättigheter har ett stort ansvar att påverka opinionen i de sammanhangen och minska avståndet mellan extrema krafter och majoritetssamhället.

Vissa organisationer har samarbeten som en formell och central del av sin verksamhet. En snäv tillämpning av kriteriet om samarbetsorganisationer kan tvinga paraplyorganisationer att ställa om och tvingas granska sina medlemmars verksamhet snarare än att utföra egen. Paraplyorganisationer skiljer sig från riksförbund på så vis att medlemmarna förväntas ha få beröringspunkter, och bör därmed, precis som betänkandet beskriver, inte räknas vara i konstant samarbete med sina medlemmar.

Det kan vidare försvåra viktiga internationella partnerskap, där svenska organisationer har ett viktigt demokratifrämjande uppdrag gentemot sina internationella partnerorganisationer som verkar i en helt annan kontext.

Ett avståndstagande är ett effektivt sätt för en organisation att markera att man inte delar idéer som uttrycks, men det kan hämma ovan nämnda demokratifrämjande uppdrag. I samtalet med andra organisationer är inte ett utåtriktat avståndstagande den mest effektiva handlingen, tvärtom kan det skada en viktig kanal för opinionsbildning och normerande demokratioffensiv. Om ett samarbete blir skäl för bedömning bör fokus snarare ligga på huruvida organisationen gynnat samarbetsorganisationen på något sätt, antingen genom att sprida eller legitimera idéer eller genom materiellt stöd.

11.4 Uppgifterna i en ansökan om stöd ur Allmänna arvsfonden ska få undertecknas med en avancerad elektronisk underskrift

Förslag: Arvsfondsdelegationen ska få tillåta att en ansökan om stöd undertecknas med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

LSU:s kommentar:

LSU är positiva till förslaget då de förenklar ansökningsprocessen för ideella organisationer. Även en minskande administrativ belastning för arvsfondsdelegationen är positivt.

Avslutande kommentarer

LSU ser positivt på den allmänna moderniseringen av regelverket kring Allmänna arvsfonden. Vi har en god tilltro till arvsfondsdelegationens bedömning och uppföljning och välkomnar införandet av mer allmänna skrivelser, både kring utvecklande verksamheter och kring respekt för demokrati och mänskliga rättigheter.

LSU välkomnar ett demokrativillkor för ekonomiskt stöd från Allmänna arvsfonden. Samtidigt är det värt att påpeka att ett sådant i huvudsak tjänar symboliska syften. Utredningens konsekvensanalys (sid 317) beskriver att ett sådant kriterium borde innebära ”på sin höjd något enstaka [återbetalningsärende] per år”. Därför är kommunikation kring kriteriet viktigt. Dels för att inte oroa sökande organisationer, dels för att inte utåt skapa misstro mot de demokratiska värderingarna som präglar barn- och ungdomsrörelsen.

Rosaline Marbinah

Ordförande LSU – Sveriges ungdomsorganisationer